

Cijfers uit de registratie van huisartsen

Peiling 2016

L.F.J. van der Velden
A. Kasteleijn
R.J. Kenens

Juli 2017

Het NIVEL onderzoekt de gezondheidszorg. Dat onderzoek kijkt mee met de mensen die zorg krijgen en de mensen die de gezondheidszorg vormgeven en leveren: patiënten, de overheid, zorgverleners en verzekeraars, zorgorganisaties en toezichthouders. Zij bepalen de kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid van de zorg. NIVEL-onderzoek heeft maatschappelijke en wetenschappelijke impact. Dat is de dubbele missie van het NIVEL. Wetenschap en praktijk versterken elkaar. Het onderzoeksproces van het NIVEL is ISO 9001 gecertificeerd. Elk NIVEL-onderzoek leidt tot een openbare publicatie. Dat is vastgelegd in de statuten. Tegelijkertijd zoekt het NIVEL voortdurend naar interactie met de mensen die de resultaten van zijn onderzoek kunnen gebruiken. Bij het NIVEL werken ruim 150 mensen, van wie ruim honderd onderzoekers.

Deze brochure staat ook op onze website: www.nivel.nl/brochures.

www.nivel.nl/beroepen-in-de-gezondheidszorg
beroepenregistraties@nivel.nl
Telefoon 030 2 729 700
Fax 030 2 729 729

© 2017 NIVEL, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Alle rechten voorbehouden. Het overnemen van teksten is toegestaan, mits met juiste bronvermelding.

Samenvatting: stand per 1 januari 2016

- In 2016 zijn er 9.798 **regulier gevestigde huisartsen**, waaronder:
 - 7.917 *zelfstandig gevestigde huisartsen*;
 - 1.881 *HIDHA's/Vaste waarnemers*.
- Van deze regulier gevestigde huisartsen:
 - is 25% *jonger dan 40 jaar*;
 - is 51% *een vrouw*;
 - werkt 67% *parttime*.
- En werkt:
 - 18% *in een solopraktijk*;
 - 40% *in een duopraktijk*;
 - 42% *in een groepspraktijk*.
- De capaciteit aan regulier gevestigde huisartsen is goed verspreid over het land. De gemiddelde *huisartsendichtheid is 4,3 fte huisarts* per 10.000 inwoners.
- In 2016 werken naar schatting 2.036 huisartsen voornamelijk als **wisselend waarnemer**.
- In 2016 tellen we 5.028 **huisartspraktijken**, *gevestigd op 3.877 praktijkadressen*. Van alle praktijken is:
 - 35% *een solopraktijk*;
 - 43% *een duopraktijk*;
 - 22% *een groepspraktijk*.
- Er zijn naar schatting 686 **praktijkzoekende huisartsen**. Van de 551 die onze enquête invulden, is in 2016:
 - 46% *wisselend waarnemer*;
 - 48% *HIDHA/Vaste waarnemer*;
 - 7% *niet werkzaam als huisarts*.
- Van de praktijkzoekende huisartsen die gerespondeerd hebben, is:
 - 71% *op zoek naar een eigen praktijk*.

Inhoud

Samenvatting: stand per 1 januari 2016	3
Inhoud	4
1 Inleiding	5
1.1 NIVEL Huisartsenregistratie	5
1.2 NIVEL Huisartspraktijkenregistratie	5
1.3 NIVEL Aspirant-huisartsenregistratie	5
1.4 Deze brochure	6
2 Zelfstandig gevestigde huisartsen, HIDHA's en waarnemers in Nederland	7
2.1 Aantallen en trends	7
2.2 Achtergrondkenmerken regulier gevestigde huisartsen	12
2.3 Omvang werkweek regulier gevestigde huisartsen	13
2.4 In- en uitstroom regulier gevestigde huisartsen	14
2.5 Praktijkvorm regulier gevestigde huisartsen	15
2.6 Regionale spreiding en dichtheid regulier gevestigde huisartsen	17
3 Praktijkzoekende huisartsen	21
3.1 Huisartsen in opleiding	21
3.2 Aantal praktijkzoekende huisartsen	21
3.3 Huidige functie van praktijkzoekers	22
3.4 Wensen van praktijkzoekers	22
3.5 Huisartsen die hun vestigingsplannen hebben opgegeven	23
4 Verandering begrippen en definities	25
4.1 Verandering functie-indeling huisartsen in 2010 én 2015	25
4.2 Verandering praktijkdefinitie vanaf 2012	27
5 Begrippenlijst	29

1 Inleiding

Het NIVEL beschikt over een aantal landelijke registraties van beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg, waaronder die van huisartsen in Nederland. Voor deze beroepsgroep houdt het NIVEL een drietal registraties bij. Deze worden hieronder toegelicht.

1.1 NIVEL Huisartsenregistratie

Al sinds 1974 wordt door het NIVEL een registratie bijgehouden van werkzame huisartsen in Nederland in de zogeheten NIVEL *huisartsenregistratie*. De gegevens voor deze registratie worden verkregen via diverse bronnen, zoals de Registratiecommissie Geneeskundig Specialisten (RGS) en het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG). Daarnaast worden gegevens verzameld via de NIVEL *huisartspraktijkenregistratie* en de NIVEL *aspirant-huisartsenregistratie*.

1.2 NIVEL Huisartspraktijkenregistratie

Gegevens over werkzame huisartsen werden altijd al geaggregeerd naar praktijkniveau en vastgelegd in de zogeheten NIVEL *huisartspraktijkenregistratie*. Sinds 2007 worden praktijkhoudende huisartsen elk jaar uitgenodigd om online hun praktijkgegevens te controleren en te actualiseren. In deze registratie worden onder meer persoonsgegevens van huisartsen bijgehouden van de in de betreffende praktijk werkzame huisartsen, zoals hun naam, leeftijd en geslacht. Daarnaast zijn gegevens over de praktijk opgenomen, waaronder het praktijkadres, de vestigingswijze en het aantal huisartsen en ondersteunend personeel dat in de praktijk werkt.

1.3 NIVEL Aspirant-huisartsenregistratie

Sinds 1979 verzamelt het NIVEL specifiek gegevens over personen die de huisartsenopleiding hebben voltooid in de zogeheten NIVEL *aspirant-huisartsenregistratie*. Doel van deze registratie is inzicht te bieden in de werksituatie aan het begin van de loopbaan en de voornemens van de groep afgestudeerden. Voor de gegevensverzameling wordt ook van twee bronnen gebruikgemaakt.

Ten eerste worden gegevens van de Registratiecommissie Geneeskundig Specialisten (RGS) geraadpleegd. De RGS verstrekt de volgende informatie over afgestudeerde huisartsen:

- Naam, geslacht, geboorteplaats en datum;
- Het huidige woonadres;
- De universiteit waar het artsexamen is afgelegd en de datum waarop dit is gebeurd;
- De universiteit waar de huisartsenopleiding is gevolgd en de begin-en einddatum daarvan;
- De datum van registratie als huisarts.

De tweede informatiebron is een vragenlijst die het NIVEL jaarlijks verstuurt. Deze wordt toegestuurd aan:

- Degenen die in het jaar voorafgaand aan de peiling de huisartsenopleiding hebben voltooid;
- Degenen die bij voorgaande peilingen aangaven niet zelfstandig gevestigd te zijn én hun vestigingsplannen voor een eigen praktijk, of een functie als HIDHA of waarnemer nog niet hebben “opgegeven”, c.q. nog niet hebben “afgezien” van een eigen praktijk of functie als huisarts.

Voor de peiling per 1 januari 2016 zijn in totaal 2.789 vragenlijsten aan de bovengenoemde huisartsen verstuurd. Na het tweede rappel bedroeg de respons 50%. In 2016 is aanvullend onderzoek gedaan naar de non-respondenten en is het hele jaar door (onder meer door controles via internet) informatie over de werkzame positie van deze groep afgestudeerde huisartsen verzameld.

Box 1: Cijfers kunnen worden bijgesteld

Het NIVEL verzamelt het hele jaar door gegevens van huisartsen via onder meer enquêtes en controles via internet. Hierdoor kan het zijn dat eerder gepubliceerde cijfers over huisartsen in deze brochure zijn bijgesteld. Het gaat doorgaans om kleine verschillen in aantallen werkzame huisartsen of in aantallen praktijken.

1.4 Deze brochure

Op basis van de registratie van huisartspraktijken, huisartsen en aspirant-huisartsen, kunnen onder andere de volgende vragen worden beantwoord:¹

- Hoeveel huisartsen hebben de huisartsenopleiding gevolgd?
- Hoeveel van hen hebben zich als huisarts gevestigd of zijn als HIDHA of waarnemer werkzaam?
- Hoeveel huisartsen zijn op zoek naar een praktijk?
- Welke voorkeuren hebben huisartsen ten aanzien van een toekomstige praktijk?

Naast de antwoorden op deze vragen, presenteren we in deze brochure nog veel andere feiten en cijfers.

Heeft u behoefte aan specifieke cijfers over de arbeidsmarkt van huisartsen, die niet in deze brochure staan? Neem dan contact met ons op via e-mail:

beroepenregistraties@nivel.nl

¹ Overigens worden deze vragen beantwoord door een combinatie van een grote hoeveelheid empirisch materiaal plus, waar nodig, aanvullende schattingen.

2 Zelfstandig gevestigde huisartsen, HIDHA's en waarnemers in Nederland

2.1 Aantallen en trends²

2.1.1 Huisartsen naar functie

Zelfstandig gevestigde huisartsen

Op 1 januari 2016 werken er op basis van onze registratie 7.917 zelfstandig gevestigde huisartsen in Nederland (tabel 1). Op 1-1-2000 waren er 7.221 zelfstandig gevestigde huisartsen. Daar tussen in groeide dit aantal eerst met rond de 75 personen per jaar en de laatste jaren met ongeveer 15 per jaar. Het totaal aantal zelfstandig gevestigde huisartsen lijkt nu dus richting de 8.000 te gaan.

HIDHA's / vaste waarnemers

Het aantal HIDHA's / vaste waarnemers in Nederland bedraagt op 1-1-2016 1.881 personen. Op 1-1-2000 telden we 548 HIDHA's / vaste waarnemers. Dit aantal groeide in een sterk wisselend tempo van soms slechts ongeveer 20 per jaar en andere keren meer dan honderd per jaar. Een vrij extreme groei van wel 353 personen is te zien in het jaar 2015. Dat is waarschijnlijk mede veroorzaakt door een andere vraagvorm, waarbij beter dan voorheen ruimte werd geboden aan mensen om aan te geven dat ze min of meer vast op één of enkele locaties werken. Het aantal HIDHA's/vaste waarnemers in Nederland lijkt nu te gaan oplopen naar minimaal 2.000.

Regulier gevestigde huisartsen (=Zelfstandig gevestigd of HIDHA / vaste waarnemer)

Op 1 januari 2016 werken er op basis van onze registratie 7.917 zelfstandig gevestigde huisartsen en 1.881 HIDHA's/vaste waarnemers in Nederland (tabel 1). In 2016 zijn er derhalve bij elkaar opgeteld 9.798 regulier gevestigde huisartsen. Kijken we naar eerdere peiljaren in tabel 1, dan wordt duidelijk dat deze groep al vanaf 2000 jaarlijks toeneemt, met meestal tussen de 100 en 200 personen per jaar. Het totaal aantal regulier gevestigde huisartsen lijkt te gaan oplopen tot in ieder geval 10.000 personen.

"Zeker wisselende waarnemers"

Op 1-1-2016 waren er 1.138 huisartsen die "zeker wisselend waarnemer" waren.³ Dat aantal is beduidend hoger dan de 301 "zeker wisselende waarnemers" van 1-1-2000. Het groeitempo varieerde daarbij sterk per jaar. In 2000 tot en met 2003 groeide het bijvoorbeeld nauwelijks of kromp het zelfs een beetje. In 2011 was het daarentegen toegenomen met 275 personen ten opzichte van het voorgaande jaar. In 2015 is nog een opvallende daling met 138 personen te zien. Dat komt waarschijnlijk door de iets andere vraagvorm.

² Zie eventueel "Velden, L.F.J. van der en Batenburg, R.S., 2017. Aantal huisartsen en aantal FTE van huisartsen vanaf 2007 tot en met 2016, Utrecht: NIVEL", voor een wat gedetailleerdere beschrijving van een aantal trends.

³ Dit betreft het aantal huisartsen waarvan we door een eigen melding van hen aan ons zeker weten dat zij op de peildatum het best te typeren waren als wisselend waarnemer.

“Wellicht wisselende waarnemers”

Het aantal “wellicht wisselende waarnemers” bedroeg op 1-1-2016 naar schatting 898 personen.⁴ Dit aantal bedroeg op 1-1-2000 nog 556. In de tussentijd waren er jaren met een kleine daling én jaren met een sterke groei.

Wisselende waarnemers (=“Zeker” of “Wellicht wisselende waarnemers”)

De schatting voor het totaal aantal wisselende waarnemers komt uit op 2.036 op 1-1-2016, tegenover een aantal van 857 op 1-1-2000. Vanaf het jaar 2001 tot en met 2005 schommelde het aantal wisselende waarnemers rond de 950,. Daarna steeg het jaarlijks met ongeveer 125 per jaar tot bijna 2.000 wisselende waarnemers in 2013. Daarna is dit aantal vrijwel stabiel gebleven op rond de 2.000.

Actieve huisartsen (=Regulier gevestigd of Wisselend waarnemer)

Het totaal aantal in Nederland actieve huisartsen, bedraagt 11.834 op 1-1-2016. Op 1-1-2000 waren er 8.626 huisartsen actief. Dit aantal is in de 16 tussenliggende jaren vrijwel steeds met ongeveer 200 personen per jaar toegenomen. De totale groei bedroeg daarbij 37%: er zijn nu 37% meer huisartsen actief dan 16 jaar geleden. Deze groei zal zich in de komende jaren waarschijnlijk nog wel voortzetten. Waarschijnlijk zijn er binnenkort dus minimaal 12.000 huisartsen actief in Nederland.

Box 2: Schatting van het aantal wisselend waarnemende huisartsen

Op 1 januari 2016 werken er 7.917 zelfstandig gevestigde huisartsen en 1881 HIDHA's / vaste waarnemers in Nederland (tabel 1). In de enquête voor (pas) afgestudeerde huisartsen voor het peiljaar 2016 gaven bovendien 1.138 huisartsen aan hoofdzakelijk als wisselend waarnemer actief te zijn. Daarmee zijn er dus in totaal minimaal 10.936 huisartsen werkzaam. Volgens de Registratiecommissie Geneeskundig Specialisten (RGS) hebben op 1 januari 2016 in totaal 12.731 personen de bevoegdheid om in Nederland als huisarts te werken. Dit betekent dat van 1.795 huisartsen onbekend is of zij al dan niet werkzaam zijn. Uit aanvullend onderzoek van het NIVEL⁵ is gebleken, dat circa de helft als wisselend waarnemer actief is. Dit zou betekenen, dat van de 1.795 geregistreerde huisartsen er (afgerond) 898 als wisselend waarnemer werkzaam zijn. Hiermee schatten we het totaal aantal wisselend waarnemers op $1.138 + 898 = 2.036$.

⁴ Dit betreft het aantal huisartsen waarvan we vermoeden dat zij op de peildatum het best te typeren waren als wisselend waarnemer. Het gaat daarbij om 50% van de huisartsen die op de peildatum nog wel geregistreerd zijn als huisarts bij de RGS, maar waarvan we geen actuele gegevens hebben over de werkzame status.

⁵ Bron: Velden, L.F.J., van der, en R.S. Batenburg, 2009. Waarnemend huisartsen in Nederland: Gegevens uit de huisartsenregistratie en enkele schattingen. Utrecht: NIVEL.

Tabel 1: Aantal werkzame huisartsen naar functie, op 1 januari (2000-2016) ⁽¹⁾

	Zelfstandig gevestigde huisartsen	HIDHA's/ vaste waar- nemers (2)	Totaal regulier gevestigde huisartsen	Zeker wisselend waar- nemers (3)	Wellicht wisselend waar- nemers (4)	Schatting totaal wisselend waar- nemers	Schatting totaal actieve huis- artsen
2000	7.221	548	7.769	301	556	857	8.626
2001	7.253	569	7.822	298	659	957	8.779
2002	7.341	629	7.970	294	616	910	8.880
2003	7.395	735	8.130	291	612	903	9.033
2004	7.465	841	8.306	299	620	919	9.225
2005	7.547	943	8.490	348	612	960	9.450
2006	7.622	993	8.615	360	698	1.058	9.673
2007	7.685	1.049	8.734	398	680	1.078	9.812
2008	7.752	1.094	8.846	477	657	1.134	9.980
2009	7.779	1.121	8.900	615	672	1.287	10.187
2010	7.824	1.180	9.004	679	714	1.393	10.397
2011	7.837	1.109	8.946	954	748	1.702	10.648
2012	7.861	1.149	9.010	1.096	751	1.847	10.857
2013	7.865	1.222	9.087	1.171	824	1.995	11.082
2014	7.878	1.366	9.244	1.255	848	2.103	11.347
2015	7.897	1.719	9.616	1.117	866	1.983	11.599
2016	7.917	1.881	9.798	1.138	898	2.036	11.834

⁽¹⁾ Door later verzamelde informatie, kunnen cijfers van eerdere peiljaren afwijken van al gepubliceerde cijfers (inleiding, box 1).

⁽²⁾ In de jaren 2010 t/m 2014 konden huisartsen in de enquête aangeven of zij als HIDHA op waarneembasis werkten. In 2015 is dit aangepast in vaste waarnemer (hoofdstuk 4, box 3).

⁽³⁾ Het aantal "zeker wisselende waarnemers" is gebaseerd op gegevens die door hen persoonlijk aan het NIVEL zijn doorgegeven.

⁽⁴⁾ Het aantal "wellicht wisselende waarnemers" is gebaseerd op schattingen, die gemaakt zijn met gegevens van de Registratiecommissie Geneeskundig Specialisten (RGS) en het NIVEL (box 2).

2.1.2 Praktijkhouders in loondienst

Van de 7.917 praktijkhouders uit tabel 1 (de zelfstandig gevestigden) is 8,8% in de bijzondere positie dat zij in loondienst van een instelling of stichting zijn. Dit werkverband komt in grotere mate voor onder de praktijkhoudende vrouwen (14,5%) dan onder de praktijkhoudende mannen (4,5%). In 2015 heeft het NIVEL deze groep nader geanalyseerd.⁶

2.1.3 Werkzame status van in Nederland afgestudeerde huisartsen

Sinds de start van de huisartsenopleiding in 1974 tot en met 2015 hebben in totaal 15.918 artsen de huisartsenopleiding voltooid. Van deze groep staat in tabel 2 genoteerd wat hun werkzame status was op 1-1-2016. In totaal 7.446 waren er bijvoorbeeld zelfstandig gevestigd.⁷ Onderaan de tabel is te zien dat dat 46,8% is van alle 15.918 ooit in Nederland afgestudeerde huisartsen.

⁶ Hassel, D. van, Batenburg, R. Huisartsenzorg in cijfers: huisartsen in loondienst nader onderzocht. Huisarts en Wetenschap, 58 (2015) 6, p. 321.

⁷ Dat is overigens kleiner dan het aantal van 7917 zelfstandig gevestigde huisartsen volgens tabel 1, omdat er ook nog zelfstandig gevestigde huisartsen in Nederland werkzaam zijn die in het buitenland zijn opgeleid (429, zie tabel 3) en er ook nog 42 zelfstandig gevestigde huisartsen in Nederland werkzaam zijn die reeds voor de invoering van de huisartsenopleiding als huisarts zijn gaan werken.

Bij de opsplitsing naar afstudeerjaar of afstudeerperiode valt op dat van het cohort dat in 2001 de huisartsopleiding heeft afgerond, bijna 80% nu zelfstandig gevestigd is, terwijl dit bij degenen die in 1974-1979 zijn afgestudeerd 8,7% is en bij het cohort van 2015 6,2%. Het oudste cohort is daarbij voor het grootste deel al niet meer werkzaam, maar wel werkzaam geweest. Het jongste cohort is daarentegen nu vooral werkzaam als wisselend waarnemer of als HIDHA / vaste waarnemer.

Ook over deze trendontwikkelingen in de loopbanen van huisartsen heeft het NIVEL recent enkele nadere analyses gepubliceerd.⁸

Tabel 2: Aantal in Nederland afgestudeerde huisartsen per afstudeerjaar of afstudeerperiode naar werkzame status op 1 januari 2016⁽¹⁾

	Zelfstandig gevestigde huisartsen (N=7446)	HIDHA's/ vaste waarnemers (2) (N=1849)	Zeker wisselend waarnemer (3) (N=1123)	Niet zeker werkzaam, wel zeker werkzaam geweest ⁽⁴⁾ (N=3349)	Nooit werkzaam geweest/ afgezien ⁽⁴⁾ (N=1945)	Overig/ onbekend ⁽⁴⁾ (N=206)	N (=100%)
'74-'79	8,7%	0,2%	0,1%	62,6%	28,1%	0,3%	1.934
'80-'84	32,8%	1,1%	0,0%	37,5%	27,6%	1,0%	2.261
'85-'89	49,9%	1,8%	0,2%	25,2%	22,2%	0,7%	1.943
'90-'94	72,3%	3,6%	0,1%	18,3%	5,4%	0,4%	1.339
'95-'99	77,2%	5,0%	0,4%	14,1%	3,2%	0,2%	1.284
2000	78,0%	8,0%	1,3%	7,6%	4,5%	0,6%	314
2001	79,8%	6,4%	1,8%	8,9%	2,8%	0,3%	327
2002	77,1%	11,8%	1,7%	7,2%	1,9%	0,3%	363
2003	76,6%	11,3%	2,1%	9,0%	0,5%	0,5%	389
2004	73,1%	8,0%	3,7%	8,5%	3,7%	2,9%	376
2005 ⁽⁵⁾	70,0%	13,5%	1,9%	8,2%	5,8%	0,7%	416
2006 ⁽⁵⁾	65,1%	14,6%	3,9%	7,7%	7,3%	1,4%	439
2007	59,6%	20,4%	7,5%	6,8%	4,4%	1,3%	456
2008	60,6%	20,1%	8,3%	6,6%	3,1%	1,2%	482
2009	55,4%	22,8%	10,9%	4,9%	4,5%	1,5%	469
2010	47,9%	25,5%	15,2%	5,2%	3,2%	3,0%	466
2011	41,7%	28,8%	17,9%	5,2%	3,8%	2,4%	496
2012	36,5%	31,3%	23,4%	2,8%	3,2%	2,8%	531
2013	20,7%	44,3%	28,8%	1,1%	2,2%	2,9%	546
2014	14,1%	44,5%	34,1%	0,9%	1,3%	5,0%	539
2015	6,2%	33,2%	54,7%	0,0%	0,7%	5,1%	548
Totaal⁽⁵⁾	46,8%	11,6%	7,1%	21,0%	12,2%	1,3%	15.918

⁽¹⁾ Door later verzamelde informatie, kunnen cijfers van eerdere peiljaren afwijken van reeds gepubliceerde cijfers (inleiding, box 1).

⁽²⁾ In de jaren 2010 t/m 2014 konden huisartsen in de enquête aangeven of zij als HIDHA op waarneembasis werkten. In 2015 is dit aangepast in vaste waarnemer (hoofdstuk 4, box 3).

⁽³⁾ Het aantal "zeker wisselende waarnemers" is gebaseerd op gegevens die door hen persoonlijk aan het NIVEL zijn doorgegeven.

⁽⁴⁾ Een deel van hen die zijn ingedeeld bij "Niet zeker werkzaam, wel zeker werkzaam geweest", of "Nooit werkzaam geweest/afgezien" of "Overig/onbekend", zijn "wellicht wisselende waarnemer". Welk deel kan echter niet precies worden aangegeven.

⁽⁵⁾ Over 2005 ontbreken de basisgegevens van 13 afgestudeerden. Over 2006 ontbreken de basisgegevens van 54 afgestudeerden.

⁸ Hassel, D.T.P. van, Velden, L.F.J. van der, Batenburg, R.S. Veranderingen in de loopbanen van huisartsen. Huisarts en Wetenschap, 59 (2016) 1, p. 6-8.

2.1.4 Werkzame status van in het buitenland afgestudeerde huisartsen

Sinds 1977 hebben in totaal 841 huisartsen hun opleiding in het buitenland voltooid en zich in Nederland als huisarts ingeschreven. Van deze groep in het buitenland opgeleide huisartsen werkt op 1 januari 2016 circa 51% als zelfstandig gevestigde huisarts, 4% als HIDHA of vaste waarnemer en 2% zeker als wisselend waarnemer. Van belang is dat 24% nooit als zelfstandig gevestigd huisarts, HIDHA of vaste waarnemer heeft gewerkt. Deze huisartsen hebben zich dus wel aangemeld maar zijn nooit werkzaam geworden als huisarts in Nederland.

Aan de hand van de cohorten, de rijen in tabel 3, wordt verder duidelijk dat de instroom in de jaren 2000-2003 nog op 40 tot 50 huisartsen per jaar lag. Daarna halveert deze instroom en is ze langzaam maar zeker gedaald tot minder dan 10 in de jaren 2011 tot en met 2014. De procentuele verdeling naar functie is voor die instroomjaren dan ook weinig informatief en niet goed te interpreteren. In 2015 was er echter sprake van een kleine toename tot 23 personen. Daarvan is van een relatief groot aandeel (44%), niet bekend wat hun werkzame status was op 1-1-2016.

Tabel 3: Aantal in het buitenland afgestudeerde huisartsen naar jaar of periode waarin zij zijn ingestroomd en werkzame status op 1 januari 2016⁽¹⁾

	Zelfstandig gevestigde huisartsen	HIDHA's/ vaste waar- nemers (2)	Zeker wisselend waar- nemer (3)	Niet zeker werkzaam, wel zeker werkzaam geweest ⁽⁴⁾	Nooit werkzaam geweest/ afgezien (4)	Overig/ onbekend (4)	N (=100%)
	(N=429)	(N=31)	(N=15)	(N=125)	(N=201)	(N=40)	
'74-'79	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	1
'80-'84	20,0%	0,0%	0,0%	20,0%	57,5%	2,5%	40
'85-'89	23,5%	2,0%	0,0%	19,6%	51,0%	3,9%	51
'90-'94	53,2%	1,7%	0,6%	19,7%	22,5%	2,3%	173
'95-'99	69,3%	1,9%	0,4%	12,8%	14,0%	1,6%	257
2000	72,3%	4,3%	0,0%	12,8%	4,3%	6,4%	47
2001	47,6%	2,4%	7,1%	14,3%	28,6%	0,0%	42
2002	68,2%	4,5%	0,0%	9,1%	13,6%	4,5%	44
2003	34,9%	7,0%	0,0%	18,6%	27,9%	11,6%	43
2004	63,6%	9,1%	0,0%	9,1%	13,6%	4,5%	22
2005	21,4%	0,0%	0,0%	21,4%	50,0%	7,1%	14
2006	50,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	4
2007	22,2%	0,0%	0,0%	33,3%	33,3%	11,1%	9
2008	27,8%	5,6%	0,0%	11,1%	50,0%	5,6%	18
2009	30,0%	10,0%	15,0%	10,0%	35,0%	0,0%	20
2010	18,8%	12,5%	0,0%	12,5%	43,8%	12,5%	16
2011	40,0%	0,0%	0,0%	0,0%	60,0%	0,0%	5
2012	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	50,0%	25,0%	4
2013	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	2
2014	0,0%	0,0%	66,7%	0,0%	16,7%	16,7%	6
2015	13,0%	17,4%	13,0%	4,3%	8,7%	43,5%	23
Totaal	51,0%	3,7%	1,8%	14,9%	23,9%	4,8%	841

⁽¹⁾ Door later verzamelde informatie kunnen cijfers van eerdere peiljaren afwijken van reeds gepubliceerde cijfers (inleiding, box 1).

⁽²⁾ In de jaren 2010 t/m 2014 konden huisartsen in de enquête aangeven of zij als HIDHA op waarneembasis werkten. In 2015 is dit aangepast in vaste waarnemer (hoofdstuk 4, box 3).

⁽³⁾ Het aantal "zeker wisselende waarnemers" is gebaseerd op gegevens die door hen persoonlijk aan het NIVEL zijn doorgegeven.

⁽⁴⁾ Een deel van hen die zijn ingedeeld bij "Niet zeker werkzaam, wel zeker werkzaam geweest", of "Nooit werkzaam geweest/afgezien" of "Overig/onbekend", zijn "wellicht wisselende waarnemer". Welk deel kan echter niet precies worden aangegeven.

2.2 Achtergrondkenmerken regulier gevestigde huisartsen

In deze en de volgende paragrafen van dit hoofdstuk zal worden ingegaan op de aantallen, kenmerken en regionale spreiding van regulier gevestigde huisartsen. Daarbij gaat het over zelfstandig gevestigde huisartsen, HIDHA's en vaste waarnemers. Aangezien de laatste twee groepen wat betreft hun functie veel op elkaar lijken (zie hoofdstuk 4), zijn deze huisartsen voor deze analyses samengevoegd en worden ze aangeduid als "HIDHA/vaste waarnemer".

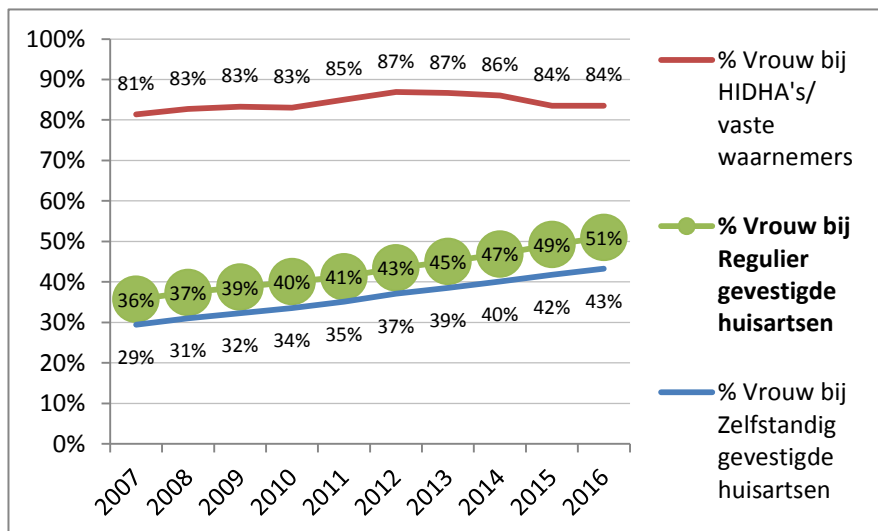
2.2.1 Geslacht

In 2016 is van alle zelfstandig gevestigde huisartsen en HIDHA's/vaste waarnemers voor het eerst iets meer dan de helft (51%) vrouw. Een duidelijke toename als we dit vergelijken met 2007 toen dit aandeel nog maar iets meer dan een derde was (figuur 1).

Bij de HIDHA's/vaste waarnemers is 84% een vrouw. In 2016 ligt dit aandeel net als in eerdere peiljaren ruim hoger dan bij de zelfstandig gevestigde huisartsen. Opvallend is wel dat het aandeel vrouwen bij de HIDHA's/vaste waarnemers min of meer stabiel is op gemiddeld 84%, met een wat kleiner aandeel vrouwen van 81% in 2007 en een wat hoger aandeel van 87% in zowel 2012 als 2013, terwijl het aandeel vrouw bij de zelfstandig gevestigde huisartsen continu is opgelopen van 29% in 2007 tot 43% in 2016. Voor het totaal aantal regulier gevestigde huisartsen is het aandeel vrouwen gegroeid van 36% in 2007 naar 51% in 2016.

In de periode 2007-2016 is het aantal vrouwelijke zelfstandig gevestigde huisartsen en HIDHA's/vaste waarnemers toegenomen van 3.119 in 2007 tot 4.999 in 2016, oftewel een groei van 60%. Het aantal mannelijke huisartsen (zelfstandig gevestigden en HIDHA's/vaste waarnemers) is in diezelfde periode met 15% afgenomen.

Figuur 1: Ontwikkeling aandeel vrouwelijke zelfstandig gevestigde huisartsen en HIDHA's/vaste waarnemers, op 1 januari in de periode 2007-2016 ^{(1),(2)}

⁽¹⁾ Door later verzamelde informatie, kunnen cijfers van eerdere peiljaren afwijken van reeds gepubliceerde cijfers (inleiding, box 1).

⁽²⁾ In de jaren 2010 t/m 2014 konden huisartsen in de enquête aangeven of zij als HIDHA op waarneembasis werkten. In 2015 is dit aangepast in vaste waarnemer (hoofdstuk 4, box 3).

2.2.2 Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de huisartsen is 48 jaar. Van de groep zelfstandig gevestigde huisartsen en HIDHA's/vaste waarnemers is 25% jonger dan 40 jaar (tabel 4).

Het aandeel huisartsen jonger dan 40 jaar ligt onder HIDHA's/vaste waarnemers aanzienlijk hoger dan onder zelfstandig gevestigden (respectievelijk 67% en 16%).

Vergelijken we mannen en vrouwen, dan is de gemiddelde leeftijd voor mannen (52 jaar) hoger dan voor vrouwen (44 jaar). Vrouwelijke huisartsen zijn dan ook in de jongere leeftijdscategorieën meer vertegenwoordigd dan hun mannelijke collega's. Van de vrouwen is 36% jonger dan 40 jaar, tegenover 14% van de mannen. Uit deze leeftijdsgegevens kunnen we afleiden, dat in de komende jaren meer mannen dan vrouwen de pensioengerechtigde leeftijd bereiken en de beroepsgroep zullen verlaten. Van de huisartsen in opleiding is het merendeel vrouw (zie eerste paragraaf hoofdstuk 3). Daarom kan worden verwacht dat de trend van een toenemend aandeel vrouwen in de beroepsgroep zich de komende jaren zal doorzetten.

Tabel 4: *Leeftijdsverdeling van huisartsen (zelfstandig gevestigden en HIDHA's/vaste waarnemers) naar geslacht, op 1 januari 2016*⁽¹⁾

Leeftijd	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
< 30	15	0,3	61	1,2	76	0,8
30-34	241	5,0	726	14,6	967	9,9
35-39	437	9,1	991	20,0	1.428	14,7
40-44	511	10,7	1.007	20,3	1.518	15,6
45-49	587	12,3	809	16,3	1.396	14,3
50-54	750	15,7	642	12,9	1.392	14,3
55-59	1.080	22,6	464	9,4	1.544	15,8
60-64	1.011	21,1	245	4,9	1.256	12,9
>= 65	149	3,1	16	0,3	165	1,7
Totaal	4.781	100,0	4.961	100,0	9.742	100,0

⁽¹⁾ Van 56 huisartsen is geen leeftijd bekend.

2.3 Omvang werkweek regulier gevestigde huisartsen⁹

Op 1 januari 2016 werkt bijna 67% van de zelfstandig gevestigde huisartsen en HIDHA's/vaste waarnemers in deeltijd (minder dan 1 fulltime equivalent). Het zijn vooral de vrouwelijke huisartsen die een parttime baan hebben (87%). Van de mannelijke huisartsen werkt 45% in deeltijd.

Maken we onderscheid naar functie, dan blijkt dat 98% van de HIDHA's/vaste waarnemers in deeltijd werkt, tegenover 59% van de zelfstandig gevestigde huisartsen (tabel 5).

⁹ Zie eventueel "Velden, L.F.J. van der en Batenburg, R.S., 2017. Aantal huisartsen en aantal FTE van huisartsen vanaf 2007 tot en met 2016, Utrecht: NIVEL", voor een historisch beeld over de omvang van de gemiddelde werkweek van huisartsen naar geslacht en functie, plus de vertaling van de aantallen huisartsen en het gemiddelde aantal FTE naar het totaal aantal FTE van huisartsen.

Tabel 5: Relatieve verdeling van de omvang van de gemiddelde werkweek van huisartsen naar functie en geslacht, op 1 januari 2016

Omvang werk- week in fte ⁽¹⁾	Zelfstandig gevestigd			HIDHA/vaste waarnemer			Totaal		
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
< 0,20	0,1	0,1	0,1	0,0	0,4	0,3	0,1	0,2	0,2
0,20 - 0,40	0,6	1,1	0,8	12,8	10,4	10,8	1,4	4,2	2,8
0,40 - 0,60	5,4	18,6	11,0	27,5	37,0	35,5	6,8	24,8	15,9
0,60 - 0,80	13,0	42,3	25,4	34,2	42,2	40,9	14,4	42,2	28,5
0,80 - 1	22,5	19,6	21,3	20,8	8,9	10,8	22,4	16,0	19,2
1 (fulltime)	58,4	18,3	41,4	4,7	1,2	1,8	54,8	12,6	33,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gemiddeld	0,88	0,70	0,80	0,58	0,53	0,54	0,86	0,65	0,75

⁽¹⁾ Full time equivalent.

2.4 In- en uitstroom regulier gevestigde huisartsen

2.4.1 Vestiging en vertrek zelfstandig gevestigde huisartsen

In de NIVEL-registratie zijn in 2015 in totaal 354 nieuwe vestigingen van huisartsen geregistreerd. Het aantal gestopte zelfstandig gevestigde huisartsen komt uit op 334. Per saldo is tussen 1 januari 2015 en 1 januari 2016 het aantal zelfstandig gevestigde huisartsen met 20 toegenomen.

Zoals eerder werd geconstateerd, is het aandeel vrouwelijke huisartsen de afgelopen jaren toegenomen. Dit zien we ook terug in het grotere aandeel vrouwen dat in 2015 met een praktijk is begonnen (66% van de 354 nieuw gevestigde huisartsen). Anderzijds heeft een groter aandeel mannen de praktijk in 2015 neergelegd (69% van de 334 huisartsen die met hun praktijk zijn gestopt). Zoals kon worden verwacht is één van de meest genoemde redenen om met de praktijk te stoppen 'de leeftijd'. Daarnaast wordt vaak genoemd dat men als waarnemer is gaan werken.

Van de zelfstandig gevestigde huisartsen die in 2015 met of in een praktijk zijn gestart, heeft 33% zich gevestigd in een solopraktijk (praktijk met één huisarts) en 38% in een duopraktijk (praktijk met twee huisartsen). Het kleinste deel (30%) is in een groepspraktijk begonnen (praktijk met drie of meer huisartsen).

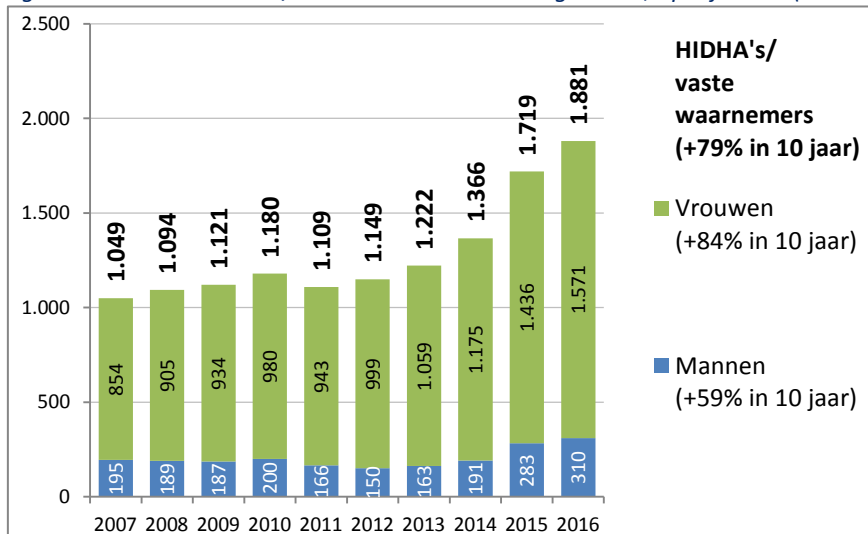
Er bestaan verschillen tussen mannen en vrouwen wat betreft de praktijkvorm van hun eerste vestiging. Van de mannen vestigt 40% zich in een solopraktijk en van de vrouwen 29%. In een duopraktijk vestigt zich 41% van de vrouwen tegenover 31% van de mannen. In een groepspraktijk start 29% van de mannen en 31% van de vrouwen.

2.4.2 Ontwikkeling aantal HIDHA's/vaste waarnemers

In de periode 2007-2016 zien we dat het aantal HIDHA's/vaste waarnemers bijna ieder jaar is toegenomen. Voor 2015 geldt dat de groep ten opzichte van het voorgaande peiljaar met 353 zeer sterk is toegenomen, maar dit heeft zoals eerder genoemd te maken met het feit dat veel huisartsen zich in 2015 tot vaste waarnemer hebben gerekend toen dit als antwoordcategorie aan de enquête is toegevoegd. Bij de groei van het aantal HIDHA's/vaste waarnemers tussen de 2014 en 2015 gaat het voornamelijk om vrouwen (261), maar ook zijn er relatief veel mannen

(92) bijgekomen. Tussen 2015 en 2016 zijn er vervolgens nog eens 135 vrouwen en 27 mannen bijgekomen.

Figuur 2: Aantal HIDHA's/vaste waarnemers naar geslacht, op 1 januari (2007-2016) ^{(1),(2)}

⁽¹⁾ Door later verzamelde informatie, kunnen cijfers van eerdere peiljaren afwijken van reeds gepubliceerde cijfers (inleiding, box 1).

⁽²⁾ In de jaren 2010 t/m 2014 konden huisartsen in de enquête aangeven of zij als HIDHA op waarneembasis werkten. In 2015 is dit aangepast in vaste waarnemer (hoofdstuk 4, box 3).

2.5 Praktijkvorm regulier gevestigde huisartsen

2.5.1 Huisartsen naar praktijkvorm

Als we uitgaan van de bijgestelde praktijkdefinitie (hoofdstuk 4, box 3), dan geldt op 1 januari 2016 dat van de zelfstandig gevestigden en HIDHA's/vaste waarnemers 18% in een solopraktijk (een praktijk met één huisarts), 40% in een duopraktijk (een praktijk met twee huisartsen) en 42% in een groepspraktijk (praktijk met drie huisartsen of meer) werkt.

Deze verdeling van huisartsen naar praktijkvorm wijkt weinig af van die van de voorgaande peiljaren in de periode 2012 t/m 2015, waarvoor ook de aangepaste definitie van praktijkvorm werd gehanteerd. Er lijkt echter wel een trend te zien, waarbij het aandeel dat solo werkt steeds iets afneemt en het aandeel dat in een groepspraktijk werkt steeds iets toeneemt.

In de periode 2005-2011, toen volgens de oorspronkelijke definitie het praktijkadres als uitgangspunt werd genomen en huisartsen op hetzelfde adres per definitie tot één praktijk werden gerekend, is te zien dat het aandeel huisartsen op een sololocatie is afgenomen. De verschillen met de peiljaren vanaf 2012 kunnen verklaard worden door verandering van de gehanteerde definitie.

Tabel 6: Relatieve verdeling van het aantal huisartsen naar praktijkvorm op 1 januari (2005-2016)
(1),(2)

	Sololocatie ⁽³⁾		Duolocatie ⁽³⁾		Groepslocatie ⁽³⁾		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2005	2.181	25,7	2.678	31,5	3.631	42,8	8.490	100
2006	2.048	23,8	2.681	31,1	3.886	45,1	8.615	100
2007	1.884	21,6	2.646	30,3	4.204	48,1	8.734	100
2008	1.756	19,9	2.646	29,9	4.444	50,2	8.846	100
2009	1.682	18,9	2.582	29,0	4.636	52,1	8.900	100
2010	1.595	17,7	2.547	28,3	4.862	54,0	9.004	100
2011	1.588	17,8	2.543	28,4	4.815	53,8	8.946	100
	Solopraktijk ⁽⁴⁾		Duopraktijk ⁽⁴⁾		Groepspraktijk ⁽⁴⁾		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2012	2.156	23,9	3.463	38,4	3.391	37,6	9.010	100
2013	2.314	25,5	3.499	38,5	3.274	36,0	9.087	100
2014	2.176	23,5	3.691	39,9	3.377	36,5	9.244	100
2015	1.890	19,7	3.839	39,9	3.887	40,4	9.616	100
2016	1.741	17,8	3.949	40,3	4.108	41,9	9.798	100

⁽¹⁾ Door later verzamelde informatie, kunnen cijfers van eerdere peiljaren afwijken van reeds gepubliceerde cijfers (inleiding, box 1).

⁽²⁾ In de jaren 2010 t/m 2014 konden huisartsen in de enquête aangeven of zij als HIDHA op waarneembasis werkten. In 2015 is dit aangepast in vaste waarnemer (hoofdstuk 4, box 3).

⁽³⁾ Volgens de oorspronkelijke praktijkdefinitie (hoofdstuk 4, box 4).

⁽⁴⁾ Volgens de bijgestelde praktijkdefinitie.

2.5.2 Aantal praktijken naar praktijkvorm

Op praktijkniveau geldt voor 1 januari 2016 dat, wederom uitgaande van de bijgestelde praktijkdefinitie (hoofdstuk 4, box 4), er 5.028 praktijken in Nederland zijn. Deze praktijken zijn gevestigd op 3.877 praktijkadressen.

Tussen 2012 en 2013 toen ook de bijgestelde praktijkdefinitie werd gehanteerd, nam het aantal praktijken met 149 toe. De afgelopen drie jaar stabiliseert het aantal praktijken zich echter tot rond de 5.050.

In 2016 is van alle praktijken 35% een solopraktijk, 43% een duopraktijk en 22% een groepspraktijk. In 2014 lag het aandeel solopraktijken wat hoger (44%) en het aandeel duopraktijken (39%) en groepspraktijken (18%) wat lager dan in 2015.

Gaan we uit van de oorspronkelijke praktijkdefinitie, dan zien we dat tussen 2005 en 2011 het aantal praktijklocaties met bijna 500 is afgenomen. Het aandeel sololocaties nam af met zo'n 10%, terwijl het aandeel groepslocaties juist bijna net zoveel hoger is komen te liggen.

Tabel 7: Relatieve verdeling en aantal praktijken naar praktijkvorm, op 1 januari (2005-2016) ^{(1),(2)}

	Sololocatie ⁽³⁾		Duolocatie ⁽³⁾		Groepslocatie ⁽³⁾		Totaal ⁽³⁾	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2005	2.185	48,2	1.409	31,1	936	20,7	4.530	100
2006	2.052	46,0	1.410	31,6	998	22,4	4.460	100
2007	1.880	43,3	1.388	32,0	1.071	24,7	4.339	100
2008	1.764	41,6	1.373	32,4	1.106	26,1	4.243	100
2009	1.678	40,4	1.334	32,1	1.143	27,5	4.155	100
2010	1.579	38,7	1.309	32,1	1.194	29,3	4.082	100
2011	1.538	38,2	1.286	31,9	1.207	29,9	4.031	100
	Solopraktijk ⁽⁴⁾		Duopraktijk ⁽⁴⁾		Groepspraktijk ⁽⁴⁾		Totaal ⁽⁴⁾	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2012	2.170	44,3	1.822	37,2	904	18,5	4.896	100
2013	2.333	46,2	1.836	36,4	876	17,4	5.045	100
2014	2.197	43,5	1.957	38,7	899	17,8	5.053	100
2015	1.912	38,0	2.081	41,3	1.045	20,7	5.038	100
2016	1.756	34,9	2.158	42,9	1.114	22,2	5.028	100

⁽¹⁾ Door later verzamelde informatie, kunnen cijfers van eerdere peiljaren afwijken van reeds gepubliceerde cijfers (inleiding, box 1).

⁽²⁾ In de jaren 2010 t/m 2014 konden huisartsen in de enquête aangeven of zij als HIDHA op waarneembasis werkten. In 2015 is dit aangepast in vaste waarnemer (hoofdstuk 4, box 3).

⁽³⁾ Volgens de oorspronkelijke praktijkdefinitie (hoofdstuk 4, box 4).

⁽⁴⁾ Volgens de bijgestelde praktijkdefinitie.

2.5.3 Apotheekhoudende huisartsen ^{10, 11}

Op 1 januari 2016 telt Nederland naar schatting 494 huisartsen met een apotheekvergunning (hoofd- of associatie). Van alle 7917 zelfstandig gevestigde huisartsen is 6,2% apotheekhoudend.

Er zijn per 1 januari 2016 naar schatting 355 apotheekhoudende praktijken.

2.6 Regionale spreiding en dichtheid regulier gevestigde huisartsen

2.6.1 Regionale spreiding van huisartsen

Van alle huisartsen (zelfstandig gevestigden én HIDHA's/vaste waarnemers) is het grootste deel gevestigd (30%) in gemeenten met een sterk stedelijk karakter (tabel 8). In gemeenten met een niet-stedelijk karakter zijn relatief de minste huisartsen gevestigd (9%). Wordt er onderscheid gemaakt naar geslacht, dan blijkt dat vrouwelijke huisartsen relatief vaker dan mannen in zeer sterk stedelijke gemeenten gevestigd zijn.

¹⁰ Zie hoofdstuk 5 Begrippenlijst.

¹¹ Bron: CIBG en NIVEL.

Tabel 8: Relatieve verdeling van het aantal zelfstandig gevestigde huisartsen en HIDHA's/vaste waarnemers, naar stedelijkheid ⁽¹⁾ en geslacht, op 1 januari 2016 ⁽²⁾

	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Zeer sterk stedelijk	992	20,7	1.258	25,2	2.250	23,0
Sterk stedelijk	1.432	29,9	1.461	29,2	2.893	29,5
Matig stedelijk	830	17,3	863	17,3	1.693	17,3
Weinig stedelijk	1.075	22,4	997	20,0	2.072	21,2
Niet stedelijk	468	9,8	418	8,4	886	9,0
Totaal	4.797	100,0	4.997	100,0	9.794	100,0

⁽¹⁾ Zie voor nadere toelichting hoofdstuk 5 'Begrippenlijst'.

⁽²⁾ Vier huisartsen hebben een vestiging in België (Baarle-Hertog).

Er zijn regionale verschillen wat betreft de praktijkvorm waarin huisartsen werkzaam zijn. Zo is in de provincies Groningen, Overijssel en Zuid-Holland een relatief groot deel van de huisartsen in een solopraktijk werkzaam. In vooral Flevoland maar ook Limburg, Utrecht en Drenthe werken relatief veel huisartsen in een groepspraktijk (>50%).

Tabel 9: Relatieve verdeling van het aantal zelfstandig gevestigde huisartsen en HIDHA's/vaste waarnemers naar praktijkvorm en provincie, op 1 januari 2016 ^{(1),(2)}

	Solopraktijk		Duopraktijk		Groepspraktijk		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Groningen	69	20,5	157	46,6	111	32,9	337	100
Friesland	72	18,9	179	47,1	129	33,9	380	100
Drenthe	38	12,6	97	32,2	166	55,1	301	100
Overijssel	165	26,5	243	39,1	214	34,4	622	100
Flevoland	38	16,4	52	22,4	142	61,2	232	100
Gelderland	176	14,0	542	43,2	536	42,7	1.254	100
Utrecht	74	9,3	301	37,8	421	52,9	796	100
Noord-Holland	323	19,8	749	45,9	559	34,3	1.631	100
Zuid-Holland	425	21,3	831	41,7	737	37,0	1.993	100
Zeeland	37	17,6	69	32,9	104	49,5	210	100
Noord-Brabant	234	16,9	517	37,3	634	45,8	1.385	100
Limburg	90	13,8	212	32,5	351	53,8	653	100
Nederland (totaal)	1741	17,8	3.949	40,3	4.104	41,9	9.794	100

⁽¹⁾ Vier huisartsen hebben een vestiging in België (Baarle-Hertog).

⁽²⁾ Voor huisartsen met meerdere vestigingen is de hoofdvestiging genomen.

2.6.2 Huisartsendichtheid

Zoals tabel 10 laat zien, is de gemiddelde huisartsendichtheid in Nederland 4,3 fte huisartsen (zelfstandig gevestigden en HIDHA's/vaste waarnemers) per 10.000 inwoners. De regionale verschillen in deze dichtheid zijn op provincieniveau niet zo groot. De laagste dichtheid is terug te vinden in Overijssel, Zuid-Holland en Flevoland (4,2 fte). De hoogste dichtheid treffen we aan in Drenthe (4,7 fte).

Tabel 10: Aantal fte huisartsen (zelfstandig gevestigden én HIDHA's/vaste waarnemers) en huisartsendichtheid per provincie, op 1 januari 2016 ^{(1),(2)}

	Aantal huisartsen	Aantal fte huisartsen	Aantal inwoners	Aantal fte huisartsen per 10.000 inwoners
Groningen	340	263	583.721	4,5
Friesland	383	293	646.040	4,5
Drenthe	305	227	488.629	4,7
Overijssel	628	481	1.144.280	4,2
Flevoland	236	170	404.068	4,2
Gelderland	1.265	907	2.035.351	4,5
Utrecht	809	554	1.273.613	4,4
Noord-Holland	1.636	1.202	2.784.854	4,3
Zuid-Holland	2.000	1.521	3.622.303	4,2
Zeeland	212	171	381.252	4,5
Noord-Brabant	1.390	1.064	2.498.749	4,3
Limburg	654	506	1.116.260	4,5
Nederland (totaal)	9.858	7.359	16.979.120	4,3

Bron: CBS (inwoneraantallen), NIVEL huisartsenregistratie.

⁽¹⁾ Vier huisartsen hebben een vestiging in België (Baarle-Hertog).

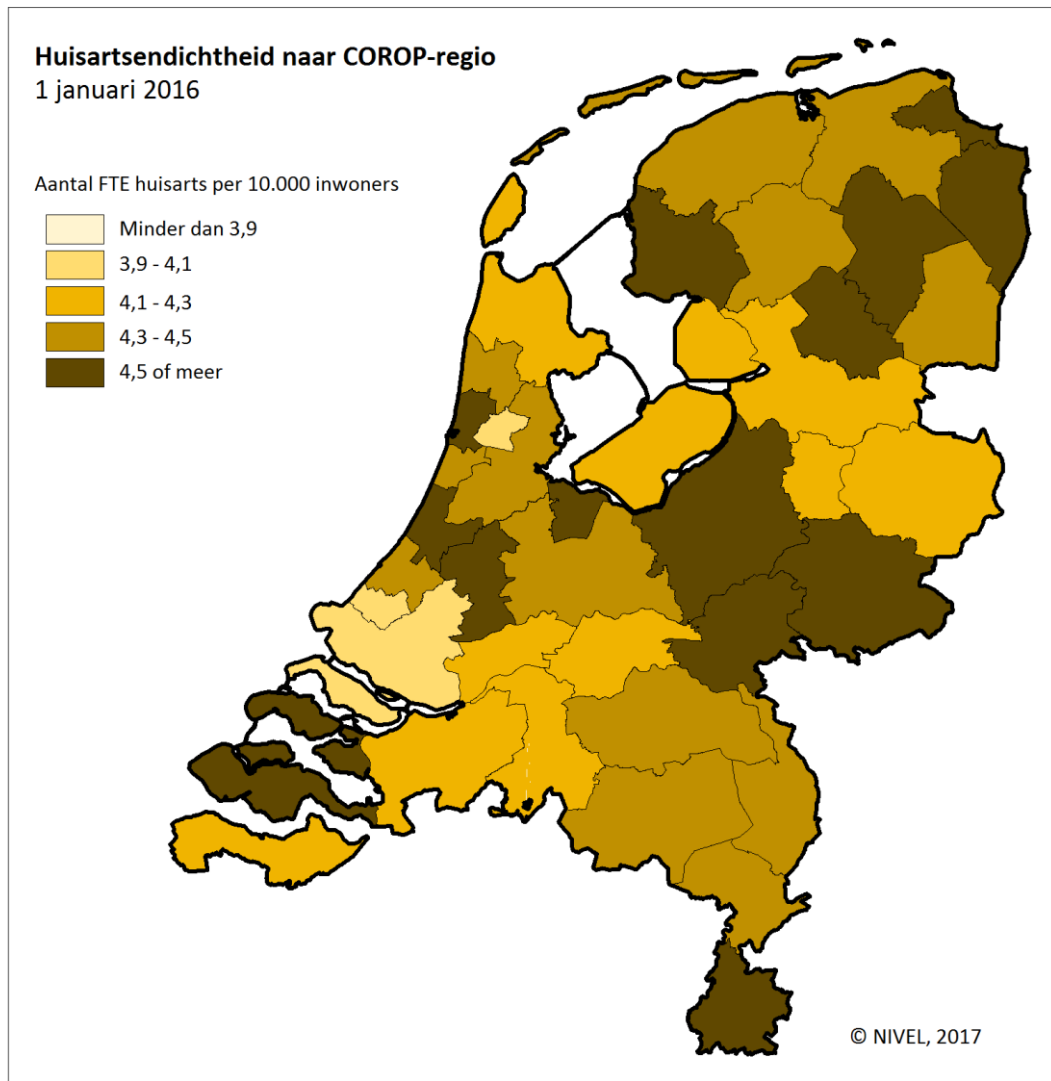
⁽²⁾ Huisartsen tellen meerdere keren mee als zij in verschillende provincies gevestigd zijn. Daarom gaat het in deze tabel om in totaal 9.858 regulier gevestigde huisartsen, in plaats van 9.794 volgens tabel 9.

In figuur 3 is de huisartsendichtheid op het niveau van COROP-regio's (letterlijk) in kaart gebracht. Daarbij is Nederland opgedeeld in 40 regio's.

Het relatief laagste aantal fte per 10.000 inwoners is te vinden in Groot Rijnmond, Delft en Westland en de Zaanstreek (steeds 4,0 fte per 10.000 inwoners). Er is dus overigens geen enkele COROP-regio waar het aantal fte per 10.000 inwoners onder de 4,0 is.

Het relatief hoogste aantal fte per 10.000 inwoners is te vinden in Delfzijl en omgeving (5,5), Zuidwest Drenthe (5,1), Zuidwest Friesland (5,0), Het Gooi en Vechtstreek (4,7), Zuid-Limburg (4,7), Noord-Drenthe (4,6), Oost-Zuid-Holland (4,6), Overig Zeeland (4,6), Oost-Groningen (4,5), Veluwe (4,5), Achterhoek (4,5), Arnhem/Nijmegen (4,5), IJmond (4,5) en de Agglomeratie Leiden en Bollenstreek (4,5).

Figuur 3: Huisartsendichtheid (aantal fte huisartsen per 10.000 inwoners) naar COROP-regio ⁽¹⁾, op 1 januari 2016

Bron: CBS (inwoneraantallen), NIVEL huisartsenregistratie.

⁽¹⁾ COROP staat voor Coördinatie Commissie Regionaal Onderzoeksprogramma.

3 Praktijkzoekende huisartsen

3.1 Huisartsen in opleiding

Het aantal artsen dat de huisartsenopleiding heeft gevolgd, is in de periode 2005-2015 bijna jaarlijks toegenomen. Op 31 december 2015 volgden in totaal 2.087 artsen de opleiding huisartsgeneeskunde (tabel 11). Dit is 4,6% meer dan een jaar eerder (eind 2014). Van de huisartsen in opleiding is 78% vrouw. Aan de Universiteit van Amsterdam worden nog steeds de meeste artsen opgeleid (306).

Tabel 11: Aantal artsen in opleiding tot huisarts naar Universitair Huisartsen Instituut, op 31 december (2005-2015) ⁽¹⁾

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Amsterdam (UvA)	235	241	232	218	231	248	257	274	280	296	306
Amsterdam (VU)	151	150	161	162	215	168	182	209	242	257	266
Groningen	143	149	166	160	195	184	190	170	182	209	218
Leiden	178	177	187	189	173	203	199	200	215	214	223
Maastricht	121	135	154	152	174	176	193	209	201	204	213
Nijmegen	206	201	221	215	213	228	239	248	252	270	286
Rotterdam	173	197	210	201	224	206	211	227	252	260	277
Utrecht	214	197	213	211	172	230	248	257	264	285	298
Totaal	1.421	1.447	1.544	1.508	1.597	1.643	1.719	1.794	1.888	1.995	2.087

Bron: Jaarverslag SBOH 2015

⁽¹⁾ De cijfers van 2005-2014 zijn overgenomen uit brochures van voorgaande peiljaren, maar kunnen door de RGS naderhand zijn bijgesteld.

3.2 Aantal praktijkzoekende huisartsen

Op basis van de gegevensverzameling onder afgestudeerde huisartsen is ook informatie beschikbaar over het aantal afgestudeerde huisartsen, dat op zoek is naar een praktijk. Tot deze groep behoren behalve de niet-werkzame en de wisselend waarnemende huisartsen ook de huisartsen die op 1 januari 2016 als HIDHA of als vaste waarnemer aan de slag zijn. Uit tabel 12 blijkt, dat er minimaal 551 afgestudeerde huisartsen naar een eigen praktijk dan wel HIDHA- of vaste waarnemerschap op zoek zijn. Dit aantal zal gezien de non-respons ongetwijfeld hoger zijn. Eerder in deze brochure is geconstateerd, dat er een groep van 898 huisartsen is, die vermoedelijk als waarnemer werkt (paragraaf 2.1, box 2). Van deze groep is verder geen aanvullende informatie beschikbaar. Deels zijn dit huisartsen die onbereikbaar zijn of niet op de vragenlijst hebben gereageerd en deels zijn dit huisartsen die hun praktijk hebben neergelegd en nog een deel van hun tijd aan het waarnemen zijn. Op basis van aanvullend onderzoek van het NIVEL uit 2006¹² gaan we ervan uit, dat 15% van deze groep (135 personen) nog op zoek is naar een praktijk. Daarmee zou het totaal aantal praktijkzoekende huisartsen op (551+135=) 686 komen.

¹² Lugtenberg, M., LFJ. Van der Velden & L. Hingstman, 2006, Inventarisatie vraag en aanbod van waarnemers in de huisartspraktijk. Utrecht: NIVEL.

3.3 Huidige functie van praktijkzoekers

Van de 551 praktijkzoekende huisartsen die de enquête invulden, is 77% vrouw. Van de praktijkzoekende huisartsen is op de peildatum 48% als HIDHA of vaste waarnemer werkzaam. Als wisselend waarnemer werkt 46%, terwijl een klein deel (7%) nog niet als huisarts werkt.

Tabel 12: Relatieve verdeling van het aantal praktijkzoekende huisartsen naar huidige functie en geslacht, op 1 januari 2016 ⁽¹⁾

Huidige functie	Man		Vrouw		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
HIDHA/Vaste waarnemer	68	54,0	194	45,6	262	47,5
Wisselende waarnemer	52	41,3	199	46,8	251	45,6
Niet werkzaam	6	4,8	32	7,5	38	6,9
Totaal	126	100	425	100	551	100

⁽¹⁾ Betreft alleen de praktijkzoekende huisartsen, die gerespondeerd hebben.

3.4 Wensen van praktijkzoekers

3.4.1 Wensen praktijkvorm

Van de praktijkzoekende huisartsen is 71% (389 personen) ook specifiek op zoek naar een eigen praktijk. Het grootste deel van de eigen-praktijkzoekers wil in een duopraktijk of groepspraktijk (respectievelijk 56% en 35%) aan de slag. Circa 6% wil het liefst een solopraktijk. De overige 3% heeft geen voorkeur. Mannen en vrouwen verschillen daarbij vrijwel niet in hun voorkeur (tabel 13).

Tabel 13: Gewenste praktijkvorm van huisartsen die op zoek zijn naar een eigen praktijk, naar geslacht, op 1 januari 2016 ⁽¹⁾

	Man		Vrouw		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Solopraktijk	7	6,9	15	5,2	22	5,7
Duopraktijk	54	53,5	165	57,3	219	56,3
Groepspraktijk	36	35,6	100	34,7	136	35,0
Geen voorkeur	4	4,0	8	2,8	12	3,1
Totaal	101	100,0	288	100,0	389	100,0

⁽¹⁾ Betreft alleen de praktijkzoekende huisartsen die gerespondeerd hebben.

3.4.2 Wensen omvang werkweek

Van de 389 huisartsen die op zoek zijn naar een eigen praktijk wenst 86% een parttime baan (tabel 14). Uitgesplitst naar geslacht zijn er duidelijke verschillen: 65% van de mannelijke praktijkzoekende huisartsen spreekt zich uit voor een parttime baan, tegenover 93% van de vrouwelijke praktijkzoekenden (niet in tabel).

Tabel 14: Gewenste werkweek van huisartsen die op zoek zijn naar een eigen praktijk, naar huidige functie, op 1 januari 2016 ⁽¹⁾

Huidige functie	Parttime		Fulltime		Geen voorkeur ⁽²⁾		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
HIDHA/Vaste waarnemer	209	87,8	24	10,1	5	2,1	238	100
Wisselende waarnemer	116	84,1	21	15,2	1	0,7	138	100
Niet werkzaam	10	76,9	2	15,4	1	7,7	13	100
Totaal	335	86,1	47	12,1	7	1,8	389	100

⁽¹⁾ Betreft alleen de praktijkzoekende huisartsen die gerespondeerd hebben.

⁽²⁾ Inclusief onbekend.

3.4.3 Gewenste praktijkomvang

Uit tabel 15 blijkt dat circa 35% zich uitspreekt voor een praktijk met minder dan 2.000 patiënten. Aan de andere kant heeft 13% de voorkeur voor een praktijk met 2500 of meer patiënten. Bijna 14% heeft wat betreft de praktijkomvang geen voorkeur.

Tabel 15: Gewenste praktijkomvang van huisartsen die op zoek zijn naar een eigen praktijk, naar geslacht, op 1 januari 2016 ⁽¹⁾

	Mannen		Vrouwen		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
<1750	15	14,9	87	30,2	102	26,2
1750-1999	9	8,9	26	9,0	35	9,0
2000-2249	31	30,7	84	29,2	115	29,6
2250-2499	11	10,9	20	6,9	31	8,0
>=2500	23	22,8	29	10,1	52	13,4
Geen voorkeur ⁽²⁾	12	11,9	42	14,6	54	13,9
Totaal	101	100,0	288	100,0	389	100,0

⁽¹⁾ Betreft alleen de praktijkzoekende huisartsen die gerespondeerd hebben.

⁽²⁾ Inclusief 'onbekend'.

De gemiddelde gewenste praktijkomvang van de huisartsen die de enquête invulden, bedraagt 1.939. Dat wijkt weinig af van de gemiddelden uit eerdere peiljaren. Er zijn grote verschillen tussen mannen en vrouwen: de gemiddelde gewenste praktijkomvang van mannen bedraagt 2.070 en van vrouwen 1.892.

3.5 Huisartsen die hun vestigingsplannen hebben opgegeven

In totaal hebben 52 huisartsen die in Nederland de huisartsenopleiding hebben gevolgd, in de loop van 2015 afgezien van plannen om huisarts te worden. Daarnaast geldt dit voor 6 huisartsen die in het buitenland zijn opgeleid. Circa 15% van deze totale groep van 58 huisartsen zegt nooit serieuze plannen gehad te hebben om als huisarts aan de slag te gaan en circa 14% zegt dat men de plannen niet heeft kunnen realiseren.

4 Verandering begrippen en definities

Door nieuwe ontwikkelingen rondom het aanbod en de organisatie van de huisartsenzorg kan het soms nodig zijn om begrippen en definities daarvan aan te passen. Dit is belangrijk om een waarheidsgetrouw beeld van de arbeidsmarkt van huisartsen te kunnen blijven geven. Om die reden zijn er zowel in 2010 als in 2015 aanpassingen gedaan in de functie-indeling van huisartsen. Daarnaast geldt sinds de peiling van 2012 een bijgestelde definitie van de praktijkvorm van huisartsen.

4.1 Verandering functie-indeling huisartsen in 2010 én 2015

Tot en met 2009 werd aan de in Nederland als huisarts werkzame respondenten gevraagd of ze (vooral) werkten als

- “huisarts in een eigen praktijk” (=zelfstandig gevestigd huisarts) of als
- “huisarts in dienst van een andere huisarts” (=HIDHA) of als
- “waarnemer/waarneemster” (=waarnemer).

Voor iedereen werd daarbij nog nagegaan worden op hoeveel verschillende praktijkadressen zij werkten. Voor de zelfstandig gevestigde huisartsen en de HIDHA's waren dit er meestal maar één of twee en voor de waarnemers meestal meerdere, die bovendien wisselden gedurende het jaar.

Maar vanaf 2007 begonnen steeds meer waarnemers aan te geven dat zij slechts op één of enkele praktijkadressen werkten. Formeel werkten deze waarnemers dan als huisarts met een “overeenkomst van opdracht”, wat ook wel wordt aangeduid met de term “HIDHA op waarneembasis”. Na uitgebreid overleg met externe partijen, waaronder de afdeling Waarnemen & Dienstverband (WADI) van de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV), is daarom voor een andere functie-indeling gekozen.

Van 2010 tot en met 2014 werd aan de in Nederland als huisarts werkzame respondenten gevraagd of ze (vooral) werkten als

- “huisarts in een eigen praktijk” (=zelfstandig gevestigd huisarts) of als
- “huisarts in dienst van een andere huisarts” (=HIDHA), of als
- “HIDHA op waarneembasis” (=vaste waarnemer) of als
- “waarnemer/waarneemster” (=wisselende waarnemer).

Rond de 100 respondenten gaven aan dat zij als “HIDHA op waarneembasis” werkten. Deze terminologie was echter toch niet helder genoeg. Ook in juridische zin was deze niet helemaal correct. Daarom zijn opnieuw externe partijen geconsulteerd en is de functie-indeling wederom aangepast.

Vanaf 2015 wordt aan de in Nederland als huisarts werkzame respondenten gevraagd of ze (vooral) werken als

- “huisarts in een eigen praktijk” (=zelfstandig gevestigd huisarts) of als
- “huisarts in dienst van een andere huisarts” (=HIDHA), of als
- “vaste waarnemer” met vooral werk in één of meer vaste praktijken of als

- “wisselende waarnemer”, met werkzaamheden in wisselende praktijken.

In 2015 waren er 614 respondenten die aangaven “vaste waarnemer” te zijn. Een groot aantal van deze respondenten had het jaar ervoor aangegeven HIDHA te zijn. Dit wijst op het lastige onderscheid tussen HIDHA en vaste waarnemer. Daarom wordt vanaf nu gerapporteerd over de gecombineerde groep van “HIDHA’s / vaste waarnemers”. Dat is met terugwerkende kracht ook gedaan voor de gegevens van 2010 tot en met 2014.

Samen met de groep van zelfstandig gevestigde huisartsen, worden de “HIDHA’s / vaste waarnemers” gerekend tot de groep “regulier gevestigde huisartsen”. Met “regulier” wordt hier bedoeld op het feit dat van deze huisartsen aangegeven kan worden op welke praktijkadressen zij hun werkzaamheden uitoefenen.

Voor de “wisselende waarnemers” kan niet goed aangegeven worden op welke praktijkadressen zij werken: zij werken immers op wisselende praktijkadressen en kunnen daarom bijvoorbeeld ook niet betrokken worden in de “huisartsendichtheid” van een regio. Lastig is ook dat een deel van de “wisselende waarnemers” door ons niet goed geobserveerd kunnen worden. Uit de enquêtes weten we van een deel “zeker” dat zij te typeren zijn als “wisselend waarnemer”. Maar daarnaast zijn er ook huisartsen die waarschijnlijk ook waarnemen, maar waarvan wij niet weten voor wie dat precies wél of niet geldt. Daarom moeten we hun aantal schatten. Hoe we die aantallen schatten, wordt in hoofdstuk 1, Box 2 uitgelegd.

Box 3: Verandering functie-indeling in de NIVEL-registratie

Oorspronkelijke functie-indeling (brochures tot aan de peiling 2015)

Werkzame huisartsen konden in de enquête aangeven of ze werkten als zelfstandige, HIDHA of waarnemer. In 2010 is daar de extra antwoordcategorie ‘HIDHA op waarneembasis’ aan toegevoegd. De huisartsen die deze antwoordcategorie invulden, werden als HIDHA geteld en niet apart in de brochures genoemd.

Bijstelling functie-indeling (brochures vanaf de peiling 2015)

Werkzame huisartsen kunnen in de enquête aangeven of ze werken als zelfstandige, HIDHA, vaste waarnemer (voor één of meer vaste praktijken) of wisselend waarnemer (voor één of meer wisselende praktijken). Vaste en wisselend waarnemers worden in de brochure apart genoemd. Waar het alleen over regulier gevestigde huisartsen gaat, worden vaste waarnemers met HIDHA’s samengenomen en als totale groep besproken. Wisselend waarnemers blijven in die gevallen buiten beschouwing.

4.2 Verandering praktijkdefinitie vanaf 2012

Om het aantal huisartspraktijken in Nederland te bepalen, is in de brochures over de peilingen tot

1 januari 2012 het aantal praktijkadressen geteld. Volgens deze oorspronkelijke praktijkdefinitie behoort iedere huisarts die op één locatie gevestigd is, tot één en dezelfde praktijk. Tot dan toe is van deze definitie uitgegaan, omdat onvoldoende inzicht bestond in welke huisartsen daadwerkelijk bij elkaar in één praktijk werkten. Inmiddels is deze informatie verzameld en kunnen praktijken op basis van daadwerkelijke samenwerking tussen huisartsen binnen een praktijk gedefinieerd worden.

Dit heeft ertoe geleid, dat in de brochures over de peilingen vanaf 1 januari 2012 een bijgestelde praktijkdefinitie wordt gehanteerd. Volgens deze 'nieuwe' definitie wordt een praktijk niet op basis van adres maar door huisartsen zelf gedefinieerd. Individuele huisartsen geven aan het NIVEL via enquêtes en internet/e-mail door tot welke praktijk zij behoren (c.q. met wie zij een huisartspraktijk vormen). Op basis hiervan definieert het NIVEL wat één (unieke) huisartsenpraktijk is en welke huisartsen daar als praktijkhouder of medewerker aan zijn verbonden. In deze brochure is de bijgestelde praktijkdefinitie gehanteerd, tenzij anders vermeld. Bij het onderscheid tussen solo- (één huisarts), duo- (twee huisartsen) of groepspraktijk (drie of meer huisartsen) gaat het dus om het aantal huisartsen dat zich tot een praktijk rekent.

Box 4: Herdefiniëring huisartsenpraktijk in de NIVEL-registratie

Oorspronkelijke praktijkdefinitie (brochures tot aan de peiling 2012)

Praktijkadressen worden als uitgangspunt genomen. Huisartsen op hetzelfde adres tellen als één praktijk. Bij het bepalen van solo-, duo- of groepspraktijk gaat het om het aantal huisartsen dat op één adres is gevestigd.

Bijstelling praktijkdefinitie (brochures vanaf de peiling 2012)

De praktijk waar een huisarts zich toe rekent wordt als uitgangspunt genomen. Verschillende praktijken die zich op één adres bevinden, worden dus apart geteld. Bij het bepalen van solo-, duo- of groepspraktijk gaat het om het aantal huisartsen, dat zich tot een bepaalde praktijk rekent.

5 Begrippenlijst

Zelfstandig gevestigde huisarts - Een huisarts die een algemene praktijk uitoefent (praktijkhouder) en patiënten op eigen naam of naam van de maatschap heeft.

HIDHA - Een huisarts (niet in opleiding) die voor langere tijd (minimaal een half jaar) in dienst van een zelfstandig gevestigde huisarts werkzaam is.

Vaste waarnemer - Een geregistreerde huisarts die niet zelfstandig gevestigd is en niet werkzaam is als HIDHA, en voor een huisarts in één of meer vaste praktijken waarneemt tijdens avond-, nacht- en weekenddiensten maar ook wel tijdens kantooruren (zie ook hoofdstuk 4 in deze brochure).

Wisselend waarnemer - Een geregistreerde huisarts die niet zelfstandig gevestigd is, niet werkzaam is als HIDHA of vaste waarnemer, en voor een huisarts in één of meer wisselende praktijken waarneemt tijdens avond-, nacht- en weekenddiensten maar ook wel tijdens kantooruren (zie ook hoofdstuk 4 in deze brochure).

Regulier gevestigde huisarts - Een huisarts die werkzaam is als zelfstandig gevestigde, HIDHA of vaste waarnemer.

Afgestudeerde huisarts - Een huisarts die de huisartsenopleiding (sinds 1974) heeft gevolgd en afgerond.

Huisartsenpraktijk - Praktijk waar één of meer huisartsen werkzaam zijn, gebaseerd op één of meer huisartsen die zich in de NIVEL-registratie (al dan niet als praktijkhouder) tot deze praktijk laten rekenen.

Solopraktijk - Praktijk waar één huisarts zich tot de betreffende praktijk laat rekenen (i.c. de praktijkhouder).

Duopraktijk - Praktijk waar twee huisartsen zich tot de praktijk laten rekenen (al dan niet als praktijkhouder).

Groepspraktijk - Praktijk waar drie of meer huisartsen zich tot de praktijk laten rekenen (al dan niet als praktijkhouder).

Apotheekhoudende huisarts – Een huisarts met een apothekervergunning (hoofd- of associatievergunning) gevestigd in een apothekhoudende praktijk.

Apotheekhoudende praktijk – Een huisartsenpraktijk waar minimaal één huisarts met een hoofdvergunning is gevestigd.

Fte - Fulltime equivalent.

Huisartsendichtheid - Het aantal fte regulier gevestigde huisartsen per 10.000 inwoners.

Mate van stedelijkheid - De stedelijkheid van een gemeente is gedefinieerd als het gemiddelde van de omgevingsadressendichtheid van alle afzonderlijke adressen binnen de gemeente. Hierbij worden de volgende vijf categorieën onderscheiden (CBS):

Zeer sterk stedelijke gemeenten:

Gemeenten met een omgevingsadressendichtheid van 2.500 adressen of meer per km² (bijv. Amsterdam en Delft);

Sterk stedelijke gemeenten:

Gemeenten met een omgevingsadressendichtheid van 1.500 tot 2.500 adressen per km² (bijv. Apeldoorn en Gouda);

Matig stedelijke gemeenten:

Gemeenten met een omgevingsadressendichtheid van 1.000 tot 1.500 adressen per km² (bijv. Ede en Lelystad);

Weinig stedelijke gemeenten:

Gemeenten met een omgevingsadressendichtheid van 500 tot 1.000 adressen per km² (bijv. Rozendaal en Stads kanaal);

Niet-stedelijke gemeenten:

Gemeenten met een omgevingsadressendichtheid van minder dan 500 adressen per km² (bijv. Lopik en Wieringen).